

УДК: 336.22

Косторной С.В.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Таврійський державний агротехнологічний університет
serhii.kostornoi@tsatu.edu.ua*

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Анотація. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників є актуальною проблемою для України. В статті розглянуто особливості застосування спрощеної системи оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників. Проаналізовані проблеми оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та законопроекти щодо удосконалення податкового законодавства, зокрема щодо оподаткування фермерських господарств, впровадження податку на виведений капітал, зниження ставки ПДВ для окремих видів продукції.

Ключові слова: оподаткування, сільськогосподарські товаровиробники, спрощена система оподаткування, єдиний податок IV групи, податок на виведений капітал, податок на додану вартість.

JEL code classification: H 25

Kostornoy S.V.

*Ph.D., Associate Professor of Finance, Banking and Insurance Department
Tavria State Agrotechnological University
serhii.kostornoi@tsatu.edu.ua*

PROBLEMS OF AGRICULTURAL PRODUCERS TAXATION

Abstract. Agriculture is one of the leading sectors of the economy of Ukraine, and the state pays special attention to its development. One of the directions of state support for agriculture is the implementation of tax preferences for it, in particular, a simplified taxation system.

The implementation of a single tax for the agrarian sector of the economy had its advantages and disadvantages.

Advantages:

- reduction in the overall tax burden on agricultural enterprises, improvement of their financial results;
- simplification of accounting and reporting by agricultural enterprises, reduction of time costs associated with document circulation.

Disadvantages:

- reduction of revenues to local budgets;
- the need to pay a fixed amount of tax, even if the enterprise is unprofitable;
- spreading of tax evasion schemes;
- negligence of accounting of incomes and expenses by many enterprises, which leads to distortion of reporting indicators.

The trends of agricultural producers taxation are following:

- the growth of single tax rates,
- reduction of privileges and volumes of state support through taxation.

Agricultural producers must take into account the following probable changes in tax legislation:

- the single tax (group IV) on individuals - farmers;
- the tax on the withdrawn capital instead of the profit tax;
- reduced VAT rates for some agricultural products.

Conclusions. The simplified system of taxation of agricultural producers in recent years becomes less favorable for enterprises, in particular, due to the growth of single tax rates and indexation rates.

Reform of the agricultural tax system is a very topical issue. It is advisable to reduce the list of business entities that have the right to apply a simplified system, excluding large enterprises from it, as well as maintaining stockbreeding, horticulture, vegetable growing, profitability of which is relatively low.

Keywords: taxation, agricultural producers, simplified taxation system, single tax (group IV), tax on withdrawn capital, value added tax.

Постановка проблеми. Сільське господарство – одна з провідних галузей економіки України, її розвитку держава приділяє особливу увагу. Одним з напрямів державної підтримки сільського господарства є застосування для нього податкових преференцій, зокрема, спрощеної системи оподаткування. З 2017 року в Україні скасовано спеціальний режим оподаткування ПДВ, який давав сільськогосподарським підприємствам можливість отримувати додаткові фінансові ресурси, а суми нарахованого єдиного податку в останні роки мають тенденцію до зростання, що має негативний вплив на фінансові показники сільськогосподарських підприємств. В зв'язку з цим особливого значення набули питання удосконалення системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в Україні, розглядали в своїх працях Кушніренко О. А. [1], Лупенко Ю. О. [2], Малініна Н. М. [3], Тулуш Л. Д. [4], Цап В. Д. [5], Яцух О. О. [6] та ін. Ґрунтовні дослідження з цих питань проводяться в інших країнах, зокрема в країнах Європейського Союзу [7,8]. Більш детального дослідження потребує аналіз впливу змін в законодавстві на діяльність сільськогосподарських товаровиробників та суми надходжень до бюджету.

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлення проблем оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та оцінка впливу на них актуальних законопроектів.

Виклад основного матеріалу. Особливістю податкової системи України є можливість застосування сільськогосподарськими підприємствами спрощеної системи оподаткування, що передбачає нарахування єдиного податку замість ряду інших податків і зборів.

Сільськогосподарські підприємства можуть бути віднесені до IV групи платників, якщо у них частка сільськогосподарського товаровиробництва в доході за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків. Такі підприємства звільняються від обов'язку нарахування, сплати та

подання податкової звітності з податку на прибуток підприємств, податку на майно (в частині земельного податку), крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються платниками єдиного податку IV групи для ведення сільськогосподарського товаровиробництва, рентної плати за спеціальне використання води [9].

Об'єктом оподаткування для платників єдиного податку IV групи є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду, що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди [9].

Базою оподаткування для платників єдиного податку IV групи є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), з урахуванням коефіцієнта індексації. Підставою для нарахування єдиного податку платникам IV групи є дані державного земельного кадастру та/або дані з державного реєстру речових прав на нерухоме майно [9].

Застосування єдиного податку для аграрного сектору економіки мало свої переваги та недоліки.

Переваги:

- зниження в цілому податкового навантаження на сільськогосподарські підприємства, покращення їх фінансових результатів;
- спрощення ведення сільськогосподарськими підприємствами обліку та звітності, скорочення витрат часу, пов'язаних з документообігом.

Недоліки:

- скорочення сум надходжень до місцевих бюджетів;
- необхідність сплати фіксованої суми податку, навіть якщо діяльність підприємства збиткова;
- розповсюдження схем ухилення від оподаткування;
- недбалість ведення обліку доходів та витрат багатьма підприємствами, що призводить до викривлення звітних показників.

Динаміка зміни ставок єдиного податку (до 2015 року – фіксованого сільськогосподарського податку) наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Ставки єдиного податку для платників IV групи (фіксованого сільськогосподарського податку) за 2005 – 2018 роки

№ п/п	Категорія (тип) земель	Ставка податку, %				
		2005 – 2013 роки	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017-2018 рік
1	Рілля, сіножаті і пасовища	0,15	0,15	0,45	0,81	0,95
2	Багаторічні насадження	0,09	0,09	0,27	0,49	0,57
3	Землі водного фонду	0,45	0,45	1,35	2,43	2,43
4	Землі сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (виращуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті	-	1	3	5,4	6,33

В Україні з 2015 року спостерігається тенденція до збільшення ставок єдиного податку для сільськогосподарських товаровиробників, що робить спрощену систему оподаткування менш вигідною для підприємств.

Спостерігається зростання площі сільськогосподарських земель, що знаходяться в тіньовий оренді, тобто ореннуються без офіційної реєстрації договорів оренди. Особи, що використовують відповідні земельні ділянки в господарській діяльності, не ведуть податкової та бухгалтерської звітності, платять заробітну плату працівникам і оренду платують орендодавцям готівкою або продукцією, а також реалізують отриману продукцію і закупають матеріально-технічні ресурси за готівковий розрахунок, що веде до несплати в бюджет ПДФО, ЄСВ, ПДВ, податку на прибуток або єдиного податку четвертої групи. Фактично сплачується лише податок на землю, який сільські ради часто встановлюють на мінімальному рівні близько 100 грн. на гектар [10].

У той же час податкове навантаження на гектар, згідно з оцінками Всеукраїнської Аграрної Ради, на основі даних ДФС, складає 1400 грн на гектар: 515 грн від сплати ПДВ, 241 грн - ЄСВ, 18 грн - військовий збір, а також 217 грн - ПДФО з заробітної плати та 234 грн - ПДФО з орендної плати [10].

За оцінкою проекту «Підтримка реформ у сільському господарстві та земельних відносинах в Україні» Світового Банку 12 млн. га знаходяться в тіньовий оренді. Загальні втрати державного бюджету від тіньової оренди

землі оцінюються у шістнадцять мільярдів гривень. Згідно даних ДФС в 2014 і 2015 роках в обробці у сільгосптоваровиробників-платників єдиного податку IV-тої групи знаходилося 32,5 і 39,2 млн га відповідно, а в 2016 році відповідна площа скоротилася до 18,5 млн га. Таким чином, кількість земель, що знаходяться в офіційній обробці, скоротилася у 2 рази [10].

Особливо від тіньового використання земель потерпають місцеві бюджети, які недоотримують податок на доходи фізичних осіб, який є їх головним бюджетоутворюючим податком. Але на сьогодні місцеві органи самоврядування не зацікавлені вживати будь-яких заходів для легалізації ринку оренди землі, так як ПДФО з орендної плати зараховується до бюджету за місцем реєстрації (податкової адреси) орендаря, а не до бюджету територіальної громади за місцем земельної ділянки, що здається в оренду.

Згідно діючого законодавства платниками єдиного податку IV групи можуть бути сільськогосподарські товаровиробники – виключно юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції та/або розведенням, виращуванням та вилученням риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах) та її переробкою на власних чи орендованих потужностях.

Проект Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних

фермерських господарств" [10] передбачає надання можливості бути платниками єдиного податку IV групи фізичним особам-підприємцям, які організували фермерське господарство.

Законопроектом пропонується забезпечити можливість для мешканців села легалізувати свою діяльність у формі підприємницької діяльності для фізичних осіб - підприємців, які організували фермерське господарство, в тому числі сімейне, та надати їм можливість бути платниками єдиного податку четвертої групи, за умови відповідності сукупності таких критеріїв:

- здійснення діяльності виключно в межах фермерського господарства зареєстрованого відповідно до Закону України "Про фермерське господарство":

- зайняття виключно виробництвом сільськогосподарської продукції, її переробкою та постачанням;

- здійснення господарської діяльності (крім постачання) за місцем податкової адреси;

- не використання праці найманих осіб;

- членами фермерського господарства такої фізичної особи є лише члени сім'ї цієї особи у визначенні частини другої статті 3 Сімейного кодексу України;

- площа сільськогосподарських угідь у власності та/або користуванні, земель водного фонду у користуванні членів фермерського господарства становить не менш як 2 гектари, але не більш як 20 гектарів [10].

Законопроектом також передбачено:

- пільговий порядок сплати єдиного соціального внеску для усіх членів фермерського господарства, у т.ч. його голови (протягом 10 років);

- встановлення сплати ПДФО з орендної плати за земельні ділянки (паї), до місцевих бюджетів за місцезнаходженням таких земельних ділянок [10].

Суттєво вплинути на оподаткування сільськогосподарських товаровиробників може впровадження податку на виведений капітал (законопроект 8557) [11], мета якого – вивільнення коштів на розвиток та модернізацію підприємств і стимулювання економічного зростання шляхом оподаткування лише тієї частини прибутку підприємств, яка не спрямовується на розширення чи створення ви-

робництва. Такий підхід застосовується у Республіці Естонія, Латвійській Республіці та Грузії.

Трансформацію податку на прибуток у податок на виведений капітал підтримують, зокрема, Асоціація платників податків України, Український інститут майбутнього, члени коаліції "За детінізацію економіки", Громадська рада при Державній фіскальній службі України.

Законопроект передбачає заміну з 1 січня 2019 року податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал. Також законопроектом передбачається, що сума дивідендів, що виплачується за 2018 рік, не оподатковуватиметься податком на виведений капітал у межах обсягу оподаткованого прибутку, з якого раніше був сплачений податок на прибуток підприємств [11].

Об'єктом оподаткування податком на виведений капітал визначаються операції з виведення капіталу та операції, прирівняні до операцій з виведення капіталу. Платниками податку на виведений капітал передбачено визначити резидентів (суб'єктів господарювання – юридичних осіб, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами) та нерезидентів (юридичних осіб та їх постійні представництва, які провадять діяльність на території України) [11].

В законопроекті пропонується застосовувати такі ставки податку на виведений капітал:

- 15% – до операцій з виведення капіталу;

- 20% – до операцій, прирівняних до операцій з виведення капіталу (крім операцій, що оподатковуються за ставкою 5%);

- 5% – до коштів, сплачених на виконання боргових зобов'язань пов'язаним особам – нерезидентам (за певних умов) [11].

За умови прийняття цього законопроекту податкове навантаження на підприємства знизиться, а у багатьох сільськогосподарських підприємств з'явиться стимул відмовитись від спрощеної системи оподаткування.

Умовами Угоди про Асоціацію з ЄС основним пріоритетом визначено адаптацію законодавства України до законодавства ЄС, відповідно, це стосується і податкового законодавства. Як свідчить міжнародний досвід, у розвинених аграрних країнах ЄС при

оподаткуванні сільськогосподарських товарів в більшості випадків діє знижена ставка, яка як мінімум, є вдвічі, а іноді й утричі, нижчою за стандартну: Іспанія - 4%; Франція - 2,1, 5,5, 10%; Ірландія - 4,8%; Італія - 4%; Люксембург - 3% [12].

За таких умов, виробник автоматично акумулюючи податковий кредит направляє його на власний розвиток. Така система дозволяє повністю автоматизувати процес підтримки виробників плодово-ягідної продукції, забезпечує прогнозованість і планування виробничої діяльності та конкурентоздатність українського виробника на європейському ринку, а також дозволяє суттєво зменшити собівартість плодово-ягідної продукції і споживчі ціни на неї.

Проектом Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення ставки податку на додану вартість для продукції садівництва, ягідництва та виноградарства [12] пропонується зниження ставки ПДВ для цих видів продукції до 7%, що створить додатковий стимул для підпри-

ємств вести свою діяльність офіційно та призведе до сплати ними належних відрахувань у бюджет країни, що сприятиме очікуваному зростанню бюджетних надходжень приблизно від 12 % до 25 %. Крім того, це дозволить виробникам акумулювати приблизно 125 млн грн для використання їх на розвиток виробництва.

Висновки. Застосування спрощеної системи оподаткування сільськогосподарськими товаровиробниками в останні роки стає менш вигідним для підприємств, зокрема, через зростання ставок єдиного податку, коефіцієнтів індексації.

Реформування системи оподаткування сільського господарства в цілому є надзвичайно актуальним питанням. Доцільним є коригування переліку суб'єктів господарювання, які мають право застосовувати спрощену систему, виключивши з нього великі підприємства, а також зберігаючи підтримку тваринництва, овочівництва, садівництва, рентабельність яких є відносно низькою.

Список літератури

1. Кушніренко О. А. Підвищення об'єктивності системи оподаткування сільськогосподарських підприємств в умовах трансформації законодавства [Електронний ресурс] / О. А. Кушніренко // Облік і фінанси. - 2017. - № 4. - С. 112-118. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2017_4_18
2. Лупенко Ю. О. Оподаткування сільського господарства в умовах трансформації спеціальних податкових режимів [Електронний ресурс] / Ю. О. Лупенко, Л. Д. Тулуш // Економіка АПК. - 2016. - № 1. - С. 5-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_1_3
3. Малініна Н. М. Система показників оцінювання ефективності оподаткування у сільському господарстві [Електронний ресурс] / Н. М. Малініна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2014. - Вип. 8(5). - С. 169-172. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_8\(5\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_8(5)_41)
4. Тулуш Л. Д. Реформування механізму прямого оподаткування сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Л. Д. Тулуш // Економіка АПК. - 2014. - № 10. - С. 34-45. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2014_10_7
5. Цап В. Д. Формування витрат в частині оподаткування виробництва сільськогосподарської продукції, робіт, послуг [Електронний ресурс] / В. Д. Цап // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 2(4). - С. 314-321. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2013_2\(4\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2013_2(4)_39)
6. Яцух О. О. Шляхи оптимізації податкового навантаження для суб'єктів господарської діяльності в аграрному секторі економіки України. - Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) 1 (29), 2015 – Режим доступу : <http://journal.tsatu.edu.ua/index.php/econ/article/view/244>
7. Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States, Iceland and Norway. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm
8. Influence of Tax Regimes for Agricultural Businesses [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.efac.net/?p=219>
9. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
10. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64040
11. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на введений капітал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64356
12. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення ставки податку на додану вартість для продукції садівництва, ягідництва та виноградарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64373

References:

1. Kushnirenko, O. A. (2017). Pidvyshchennya ob'yektyvnosti systemy opodatkuvannya sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv v umovakh transformatsiyi zakonodavstva [Increasing the of the agricultural enterprises taxation system objectivity in the context of the transformation of legislation]. *Oblik i finansy - Accounting and Finance*, 4, Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2017_4_18 [in Ukrainian]
2. Lupenko, Yu. O. (2016). Opodatkuvannya sil's'koho hospodarstva v umovakh transformatsiyi spetsial'nykh podatkovykh rezhymiv [Taxation of agriculture in the conditions of special tax regimes transformation]. *Ekonomika APK - Economy of agroindustrial complex*, 1, Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_1_3 [in Ukrainian]
3. Malinina, N. M. (2014). Systema pokaznykiv otsynuyannya efektyvnosti opodatkuvannya u sil's'komu hospodarstvi [The system of indicators for assessment of taxation efficiency in agriculture]. *Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Ser. : Ekonomichni nauky - Scientific Bulletin of the Kherson State University : Economics*, 8(5), Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_8\(5\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_8(5)_41) [in Ukrainian]
4. Tulush L. D. (2014). Reformuvannya mekhanizmu pryamoho opodatkuvannya sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Reform of the mechanism of direct taxation of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK - Economy of agroindustrial complex*, 10, Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2014_10_7 [in Ukrainian]
5. Tsap V. D. (2013). Formuvannya vytrat v chastyni opodatkuvannya vyrobnytstva sil's'kohospodars'koyi produktsiyi, robit, posluh [Formation of expenses related to taxation of production of agricultural products, works, services]. *Zbirnyk naukovykh prats' Tavriys'koho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky) - Scientific Papers of Tavria State Agrotechnological University (economic sciences)*, 2(4), Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptda_2013_2\(4\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptda_2013_2(4)_39) [in Ukrainian]
6. Yatsukh, O. O. (2015). Shlyakhy optymizatsiyi podatkovoho navantazhennya dlya sub'yektiv hospodars'koyi diyal'nosti v ahrarnomu sektori ekonomiky Ukrainy [Ways to optimize the tax burden for economic operators in the agricultural sector Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats' Tavriys'koho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky) - Scientific Papers of Tavria State Agrotechnological University (economic sciences)*, 1 (29), Retrieved from: <http://journal.tsatu.edu.ua/index.php/econ/article/view/244> [in Ukrainian]
7. Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States, Iceland and Norway. (2018) Retrieved from: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm [in English]
8. Influence of Tax Regimes for Agricultural Businesses (2012). Retrieved from: <http://www.efac.net/?p=219> [in English]
9. Podatkovyy kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. (2018). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian]
10. Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo stymulyuvannya stvorenniya ta diyal'nosti simeynykh fermers'kykh hospodarstv [Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine and certain legislative acts of Ukraine concerning the promotion of the establishment and operation of family farms] (2018). Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64040 [in Ukrainian]
11. Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo podatku na vyvedenny kapital [Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the tax on the withdrawn capital] (2018). Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64356 [in Ukrainian]
12. Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo zmenshennya stavky podatku na dodanu vartist' dlya produktsiyi sadivnytstva, yahidnytstva ta vynohradarstva [Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine on the Reduction of the Value Added Tax for Gardening, Mines and Viticulture] (2018). Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64373 [in Ukrainian]